Katariina Termonen

VANHEMPIEN PARISUHDEVÄKIVALLALLE ALTISTUMISEN VAIKUTUKSET LAPSEEN

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Katariina Termonen: Vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisen vaikutukset lapseen
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2022

Tämä kandidaatintutkielma on laadullinen kirjallisuuskatsaus, jonka tavoitteena on selvittää, millaisia vaikutuksia vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisella on lapseen. Tutkimuksen aihe on lähtöisin pyrkimyksestä tunnistaa lapsi vanhempien parisuhdeväkivallalle altistujana ja tuoda tietoon altistumisen haitallisia vaikutuksia lapselle. Lapsen altistumisella vanhempien parisuhdeväkivallalle tarkoitetaan tässä tutkielmassa väkivallan näkemistä, kuulemista, osallisena olemista tai ylipäätään elämistä väkivaltaisessa ympäristössä. Tutkielmaa taustoitetaan käsittelemällä parisuhdeväkivaltaa, lasta parisuhdeväkivallalle altistujana ja lapsen oikeuksia turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Tutkielman aineisto koostuu 15 kansainvälisestä, tieteellisestä ja vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Tutkielman sisällönanalyysin keinona käytetään teemoittelua.

Aineiston analyysin tulosten mukaan lapsen altistumisella vanhempien parisuhdeväkivallalle voi olla moninaisia vaikutuksia. Aineistoissa tarkasteltavat parisuhdeväkivallan muodot ovat pääosin fyysisiä ja psyykkisiä parisuhdeväkivallan muotoja. Aineiston perusteella havaitaan, että vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisella voi olla haitallisia vaikutuksia sekä lapsen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, että sosiaaliseen käyttäytymiseen. Altistuneilla lapsilla havaitaan keskimäärin enemmän toistuvia fyysisiä terveyshuolia, mielenterveydellisiä haasteita ja sosiaalisia rooleja verrattuna lapsiin, jotka eivät ole altistuneet parisuhdeväkivallalle. Altistumisen vaikutukset ovat kuitenkin liitännäisiä yksilöllisiin tekijöihin, kuten suojaaviin tekijöihin ja lapsen selviytymiskeinoihin. Useat lapset pystyvät kuitenkin selviytymään parisuhdeväkivallalle altistumisesta ilman pidempiaikaisia vaikutuksia.

Tutkielman aineistossa tarkastellaan lapsen altistumista vanhempien parisuhdeväkivallan fyysisille ja psyykkisille muodoille. Aineistoni yhdessä tutkielmassa otettiin huomioon taloudellinen väkivalta. Jatkotutkimusaiheena olisi hyödyllistä tarkastella lasten altistumista moninaisemmille vanhempien parisuhdeväkivallan muodoille, kuten seksuaaliselle, taloudelliselle ja digitaalisen väkivallan muodoille. Sosiaalityöntekijöiden ja muiden lasten parissa työskentelevien ammattilaisten tulisi ottaa työssään huomioon lapsen mahdollinen altistuminen parisuhdeväkivallan kontekstissa. Ymmärrys lapsesta parisuhdeväkivallalle altistujana sekä altistumisen haitallisista vaikutuksista on tärkeää ilmiön tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn näkökulmasta.

Avainsanat: lapset, vanhemmat, parisuhdeväkivalta, altistuminen.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1 JOHDANTO 1
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT 3
2.1 PARISUHDEVÄKIVALTA 3
2.2 LAPSI PARISUHDEVALLALLE ALTISTUJANA 6
2.3 LAPSEN OIKEUS TURVALLISEEN KASVUUN JA KEHITYKSEEN 7
3 TUTKIELMAN TAVOITE JA TOTEUTTAMINEN 9
3.1 TUTKIMUSMENETELMÄ 10
3.2 TUTKIMUKSEN AINEISTO 10
3.3 AINEISTON EETTINEN POHDINTA 11
4 PARISUHDEVÄKIVALLALLE ALTISTUMISEN VAIKUTUKSET LAPSEEN 13
4.1 YHTEYS FYYSISEEN JA PSYYKKISEEN TERVEYTEEN 13
4.2 YHTEYS SOSIAALISEEN KÄYTTÄYTYMISEEN 16
5 JOHTOPÄÄTÖKSET 20
LÄHTEET 24
LIITTEET 24

TAULUKOT JA KUVIOT

TAULUKKO 1. Aineiston sisäänotto- ja ulossulkukriteerit 11

1 JOHDANTO

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani lapsen altistumista parisuhdeväkivallalle. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, millaisia vaikutuksia vanhempien väliselle parisuhdeväkivallalle altistumisella on lapselle. Lapsen altistumisella parisuhdeväkivallalle tarkoitetaan tässä tutkielmassa väkivallan näkemistä, kuulemista, osallisena olemista tai elämistä väkivaltaisessa ympäristössä. Tutkielmani on laadullinen kirjallisuuskatsaus, jonka avulla perehdyn kansainvälisiin vertaisarvioituihin tutkimuksiin aiheesta. Tutkielman tavoitteena on tuoda lisää tietoisuutta vanhempien välisen parisuhdeväkivallan haitallisuudesta lapselle sekä korostaa lapsen näkökulmaa puhuttaessa parisuhdeväkivallasta.

Suomi on yksi Euroopan väkivaltaisimpia maita (FRA 2014, 18, 25). Lapsia altistuu parisuhdeväkivallalle kotiympäristössään sekä globaalisti että kansallisella tasolla Suomessa. Suomessa on arvioitu, että 61 000 lasta altistuu parisuhdeväkivallalle. Globaalisti altistuneiden arvio on puolestaan jopa 133–275 miljoonaa lasta. (Unicef 2006, 12.) Kotona tapahtuva väkivalta ja lasten eläminen väkivaltaisessa ympäristössä on yhteiskunnallinen keskustelunaihe ja sosiaalinen ongelma (Pösö 2001, 7). Suomessa kotona ja parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa on kuitenkin alettu tutkia vasta 1990-luvun puolivälin jälkeen. Muissa Pohjoismaissa, Euroopassa ja Yhdysvalloissa parisuhdeväkivalta on ollut jo pidempään tutkimuksellisesti tärkeä aihe ja saanut tueksi julkisen rahoituksen. (Husso 2003, 14.) Lasten altistuessa parisuhdeväkivallalle lapset eivät ole vain passiivisia sivustaseuraajia väkivallalle, vaan väkivalta koskettaa myös heitä. Elämä väkivaltaisessa ympäristössä voi viedä lapselta paljon voimavaroja, kun hän odottaa ja tunnustelee väkivaltatilanteiden alkamista arjessaan. (Oranen 2001, 49.)

Henkilökohtainen kiinnostukseni tutkielman aiheeseen on lähtöisin osaltaan kokemuksestani lastensuojelussa sekä opiskelijana että työntekijänä. Seuratessani lastensuojelun työtä erilaisissa rooleissani havaitsin, että perheissä joissa vanhempien välillä havaittiin parisuhdeväkivaltaa, ilmeni lapsilla toisinaan myös erilaista oireilua. Yleisesti parisuhdeväkivallan esiintyvyys ja sen moninaiset ilmenemismuodot saivat minut pohtimaan aihetta. Ajattelen, että on tärkeää lisätä tietoisuutta parisuhdeväkivallan ulottumisesta myös lapsiin sekä tehdä näkyväksi, millaisia vaikutuksia vanhempien väliselle parisuhdeväkivallalle altistumisella voi olla lapselle.

Tutkimusaiheeni on relevantti sosiaalityön näkökulmasta, sillä sosiaalityöntekijät, erityisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijät, kohtaavat työssään lapsia jotka voivat altistua vanhempien

väliselle parisuhdeväkivallalle. Ymmärrys lapsesta parisuhdeväkivallalle altistujana ja altistumisen vaikutuksista on tärkeää ilmiön tunnistettavuuden ja ennaltaehkäisyn vuoksi.

Tutkielmani etenee seuraavaksi tutkimusaiheen teoreettiseen taustoitukseen. Määrittelen tutkielmani kannalta keskeisimmät käsitteet, joita ovat parisuhdeväkivalta, lapsi parisuhdeväkivallalle altistujana sekä lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Luvussa kolme esittelen tutkielman tavoitteen, menetelmän, aineiston ja aineiston eettistä pohdintaa tutkimusaiheen käsittelyyn. Luvussa neljä käyn läpi aineiston analyysin ja esittelen aineistojen tulokset. Lopulta johtopäätöksissä käsittelen yhteenvetoa tutkielman tuloksista, niiden merkityksiä ja yleistä pohdintaa tutkielmasta.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen parisuhdeväkivallan määrittelyä, sen ilmenemismuotoja sekä esiintyvyyttä Suomessa. Toisessa alaluvussa käsittelen lapsen altistumista aikuisten väliselle parisuhdeväkivallalle ja tarkastelen ilmiötä niiden lasten näkökulmasta, jotka elävät ympäristössä, missä ilmenee vanhempien välistä parisuhdeväkivaltaa. Käytän lapsen iästä lastensuojelulain määrittelyä, jossa lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi (Lastensuojelulaki 417/2007, 6§). Viimeisessä luvussa käsittelen lapsen oikeutta turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Keskeinen ajatus on, että lapsella on oikeus turvalliseen arkeen ja elämään.

2.1 PARISUHDEVÄKIVALTA

Väkivallan täsmällinen määrittely on usein haastavaa ja tämän vuoksi väkivaltakäsitteiden käyttö ja niistä käytävä keskustelu on usein moninaista (Ellonen 2007, 14). Väkivaltaa voidaan kuitenkin määritellä yleisellä tasolla fyysisen voiman, sillä uhkaamisen, kontrollin tai vallan tahallisena käyttönä toista ihmistä tai ryhmää kohtaan. Väkivallalla voi olla seurauksia, jotka johtavat mahdollisesti fyysisen tai henkisen vamman syntymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen, kehityksen heikentymiseen tai pahimmillaan kuolemaan. (Krug 2002, 4.) Yleisesti hajanaista väkivaltakäsitteistöä selkeyttämään Terveyden ja hyvinvoinninlaitos julkaisi väkivaltakäsitesanaston, joka voi mahdollistaa ammattilaisia ja muita väkivaltatyöstä kiinnostuneita käyttämään yhdenmukaisia määritelmiä ja käsitteistöä aiheesta. Yhdenmukaiset määritelmät ja käsitteet auttavat ymmärtämään ilmiöitä paremmin. Väkivaltakäsitteiden sanaston mukaan väkivaltaa voidaan jaotella väkivallan uhrin tai tekijän välisen ihmissuhteen mukaan. Lähisuhdeväkivalta on väkivaltaa, jonka kohde ja tekijä ovat tai ovat olleet läheisessä suhteessa, esimerkiksi lähisukulainen, entinen tai nykyinen kumppani, lapsi tai muu läheinen ihminen. Parisuhdeväkivalta on puolestaan yksi lähisuhdeväkivallan muodoista, joka kohdistuu henkilön nykyiseen tai entiseen puolisoon tai seurustelukumppaniin. (Bildjuschkin ym. 2020, 3, 7.)

Parisuhdeväkivaltaa on tutkittu Suomessa 1970-luvulta lähtien lähinnä perheväkivallan käsitteen alaisena (Husso 2003, 41). Hearnin (1998, 29) mukaan perheväkivallan käsite on kuitenkin ongelmallinen puhuttaessa parisuhdeväkivallasta, sillä se liittää väkivallan perheeseen yleiseksi, laajemmaksi kokonaisuudeksi. Hearn korostaa, että on tärkeää käsitteellisesti huomioida, että perheväkivallasta puhuttaessa perhe ei useinkaan osallistu yhdessä väkivaltaan, vaan parisuhteessa

oleva henkilö tai henkilöt yksilöinä. Tämän vuoksi käytän soveltuvampaa parisuhdeväkivallan käsitettä tutkielmassani.

Nykyisen tai entisen kumppanin välillä voi ilmetä erilaisia parisuhdeväkivallan muotoja. Fyysinen parisuhdeväkivalta voi sisältää lyömistä, potkimista, kuristamista tai vapauden riistämistä esimerkiksi fyysisen estämisen keinoin. Fyysinen väkivalta on väkivallan muodoista selkeimmin tunnistettavissa. Psyykkinen tai toisella nimellä henkinen parisuhdeväkivalta on monimuotoista sen useiden ilmenemismuotojen vuoksi. Se ilmenee esimerkiksi alistamisena, nöyryyttämisenä, vähättelemisenä, kontrolloimisena tai uhkailuna. Keskeistä on kuitenkin väkivallan tekijän pyrkimys hallita toisen elämää sanallisin keinoin. (Lehtonen ja Perttu 1999, 36, 37.) Seksuaalista parisuhdeväkivaltaa on Nyqvistin (2008, 132) mukaan ongelmallista määritellä joksikin teoksi, sillä se rajaa seksuaalisen väkivallan liian ennalta määrättyyn, kapeaan kategoriaan. Seksuaalista väkivaltaa voi olla esimerkiksi sanallinen loukkaus tai uhkaus, joka kohdistuu toisen kehoon tai seksuaalisuuteen. Se voi olla myös toisen seksuaalista nöyryyttämistä, haukkumista tai pakottamista seksuaaliseen kanssakäymiseen (Lehtola ja Perttu 1999, 40, 41). Taloudellinen väkivalta luetaan myös omaksi parisuhdeväkivallan muodoksi ja se ilmenee toisen taloudellisena hyväksikäyttönä, kontrollointina, valehteluna raha-asioista. Yleistä on, että parisuhteen toinen osapuoli on vastuussa ja vallassa liittyen rahankäyttöön ja toinen joutuu puolestaan pyytämään vallankäyttäjältä rahaa ja olemaan tilivelvollinen rahankäytöstään. Digitaalisen parisuhdeväkivallan muodot ovat myös moninaisia. Se voi olla esimerkiksi hakkeroimista tai salaa kirjautumista uhrin digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin. Digitaalista väkivaltaa on myös kuvien levittäminen, toisena henkilönä esiintyminen erilaisissa digipalveluissa ja sijaintitietojen seuraaminen. (Kytölä 2021, 20–22.)

Toisaalta parisuhdeväkivallan luokittelu eri muotoihin voi johtaa pelkistettyyn kuvaan väkivallasta, vaikka väkivallan useat muodot liittyvät usein toisiinsa (Nyqvist 2008, 152.) Eri parisuhdeväkivallan muotoja voi olla vaikea erottaa toisistaan (Lehtonen ja Perttu 1999, 37). Lisäksi väkivalta ilmenee parisuhteissa eri tavoilla. Yksi suhde voi olla esimerkiksi kontrolloiva ja alistava, kuitenkaan ilman fyysisen väkivallan esiintymistä. Toisessa suhteessa taas seksuaalisella väkivallalla uhkaaminen ei johda itse fyysiseen tekoon. (Nyqvist 2008, 152.) Parisuhdeväkivallalla on myös suuri riski eskaloitua yhä voimakkaammaksi vuosien kuluessa (Kytölä 2021, 106; Lehtonen ja Perttu 1999, 38).

Parisuhdeväkivaltaa säännellään rikoslaissa samalla tavalla kuin muitakin virallisen syytteen alaisia rikoksia. Vuonna 2011 voimaan astui lakimuutos, missä läheiseen kohdistetut lievät pahoinpitelyt muutettin virallisen syytteen alaisiksi. Parisuhdeväkivallan uhrin asema muuttui lakimuutoksen myötä, sillä enää tutkinnan aloittaminen ja väkivallan tekijän saattaminen vastuuseen ei ollut

riippuvaista uhrista. Muutoksen tarkoituksena on korostaa yhteiskunnan vastuuta puuttua lähisuhdeväkivaltaan. (Hallituksen esitys 78/2010.) Parisuhdeväkivaltaa sääntelee myös Istanbulin sopimus (53/2015), jonka Suomi hyväksyi vuonna 2015. Sopimuksen tarkoitus on laaja-alaisesti torjua sekä ehkäistä perheväkivaltaa, etenkin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kaikissa sen muodoissa.

Parisuhdeväkivallan esiintyvyyttä ja yleisyyttä voidaan kartoittaa esimerkiksi tilastokeskuksen luomilla tilastoilla, joihin kootaan tieto parisuhdeväkivaltarikoksista viranomaistahoilta (Suomen virallinen tilasto 2020). Iso osa parisuhdeväkivallasta ja yleisesti väkivallasta ei kuitenkaan päädy tilastoihin, mikäli väkivalta ei tule ulkopuolisten tietoisuuteen. Tämän vuoksi on hyvä olla kriittinen, kun tarkastellaan ilmiön esiintyvyyttä. Tilastojen ulkopuolelle jäävää väkivaltaa voidaan kuitenkin kartoittaa erilaisten kyselytutkimusten avulla. Tällaisia kyselytutkimuksia ovat esimerkiksi kansallinen uhritutkimus ja kouluterveyskyselyt. Esimerkiksi lasten ja nuorten kokemusten kautta voidaan saada käsitys kodin sisällä tapahtuvan väkivallan yleisyydestä. (Ellonen 2007, 18.) Ellonen ja kumppanit (2008, 75) toteuttivat kyselytutkimuksen suomalaisille 6- ja 9-luokkalaisille peruskoululaisille. Lapsilta kartoitettiin kotona nähdyn fyysisen väkivallan määrää. Kaikesta kotona esiintyvästä väkivallasta lapset raportoivat todistaneensa eniten parisuhdeväkivaltaa, jossa isä tai isäpuoli on kohdistanut äitiin väkivaltaa (53 %) ja äiti tai äitipuoli kohdistanut väkivaltaa isään (47 %).

Parisuhdeväkivalta voidaan nähdä sukupuolittuneena ilmiönä, sillä kansallisestI parisuhdeväkivallassa nainen oli uhri hieman yli 80 % avio- tai avopuolisoiden tai entisten avo- tai aviopuolisoiden välisessä tilastoiduissa väkivaltatapauksissa (Suomen virallinen tilasto 2020, 2). EU:n perusoikeusviraston mukaan fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa entiseltä tai nykyiseltä kumppaniltaan on kokenut 30 % suomalaisista naisista 15 vuotta täytettyään (FRA 2014, 28). Väkivallan virallisista tilastoista huolimatta myös miehiin kohdistuu väkivaltaa parisuhteissa. Heiskasen ja Ruuskasen (2010, 16, 48) kyselytutkimuksessa kartoitettiin Suomessa miehiin kohdistuvaa väkivaltaa ja havaittiin, että kyselyn mukaan miehet kokevat parisuhdeväkivaltaa suunnilleen yhtä usein kuin naiset. Kyselytutkimuksessa 11,5 % miehistä kertoi kokeneensa parisuhdeväkivaltaa nykyisen kumppaninsa taholta 15 vuotta täytettyään ja naisille vastaava luku naisille samassa tutkimuksessa on 12,4 %. Tutkimuksen otos oli satunnaisotannalla lähes 7200 henkilöä. Ero tilastoissa ja kyselytutkimuksissa miesten kokemassa väkivallasta voi johtua siitä, että vain poliisin tietoon tulleet rikokset raportoidaan tilastoihin ja miehet voivat olla haluttomia ilmoittamaan kohtaamastaan lievästä väkivallasta.

2.2 LAPSI PARISUHDEVALLALLE ALTISTUJANA

Parisuhdeväkivaltaa kohtaavien lasten kokemuksesta käytetään käsitettä parisuhdeväkivallalle altistuminen. Käsitteet *todistaminen* ja *sivustaseuraaminen* tekevät lapsesta helposti passiivisen havainnoitsijan tapahtumalle, kun taas altistuminen mahdollistaa ja ottaa huomioon väkivallan näkemisen, kuulemisen tai ylipäätään elämisen väkivaltaisessa ilmapiirissä. Käsite ottaa huomioon myös sen, ettei lapsen tarvitse nähdä suoraan väkivaltaista tapahtumaa altistuakseen väkivallalle. (Holden 1998, 5.) Ellosen ja kumppaneiden (2007, 14) mukaan lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimuskenttä on puutteellinen niin väkivallan esiintyvyyden kartoittamisen näkökulmasta sekä hajallaan olevien määritelmien takia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen väkivaltakäsitesanastossa väkivallalle altistumiseksi määritellään henkilö, joka elää tai joutuu kokemaan lähisuhteissaan väkivallan pelkoa tai seurauksia. Tämä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa alaikäinen todistaa läheisten aikuisten välistä väkivaltaa tai sen uhkaa. (Bildjuschkin ym. 2020, 5.) Lapsi voi altistua vanhempien parisuhdeväkivallalle useilla tavoilla. Lapsi voi altistua suoraan näkemällä tai kuulemalla väkivaltaisen tilanteen, tai epäsuorasti altistumalla väkivaltaisen tilanteen jälkeiselle tunnelmalle elinympäristössään. Vaihtoehtoisesti vanhempi voi ottaa lapsen mukaan väkivaltaiseen tilanteeseen, esimerkiksi ottamalla lapsen mukaan fyysisesti riitatilanteeseen, käyttämällä lasta aikuisten välien selvittämiseen tai kaappaamalla lapsen mukaansa kiristyksen keinona väkivaltaisessa tilanteessa. Parisuhdeväkivaltatilanteissa lapselle itselleen ei välttämättä käy fyysisesti huonosti, mutta tilanteiden psyykkinen jännite voi olla lapselle kuitenkin kova. (Edleson 1999, 841.)

Lapsi ei ole vain passiivinen sivustaseuraaja parisuhdeväkivallalle. Lapset voivat esimerkiksi ennakoida vanhempien välisiä riitatilanteita arjessaan sekä odottavat väkivaltatilanteen alkamista. Tämä vie lapselta energiaa, kun hän joutuu tunnustelemaan kodin ilmapiiriä jatkuvasti. Lisäksi aikuisten välisessä parisuhdeväkivaltatilanteessa lapset voivat jäädä oman mielikuvituksensa varaan, ja lapsen mielikuvissa tilanne voi vaikuttaa vielä pelottavammalta kuin oikea tilanne. (Oranen 2001, 49–50.) Haastatellessa lapsia, jotka ovat altistuneet äitiinsä kohdistuvalle parisuhdeväkivallalle McGeen (2000, 70) tutkimuksessa havaittiin, että pelko ja väkivallan uhka nousivat eniten esiin lapsien kokemista tunnetiloista. Pelko liittyi muun muassa siihen, mitä seuraavaksi tapahtuu ja kohdistuuko heihin itseensä myös väkivaltaa. Lapset voivat myös pitää aikuisten välillä ilmenevää väkivaltaa tavanomaisena tilanteena, mikäli heillä ei ole kokemusta väkivallattomasta arjesta. Lapset voivat kuitenkin ymmärtää väkivaltatilanteiden vakavuuden, mikäli joku ulkopuolinen sanoittaa heille heidän tilannettaan ja sen poikkeavuutta. (Forsberg 2002, 44–45.)

Lapsen altistumisen yleisyyttä parisuhdeväkivallalle voidaan selvittää virallisten tilastojen kautta sekä kyselytutkimusten avulla. Kyselytutkimusten avulla voidaan saavuttaa käsitys siitä, kuinka moni lapsi altistuu parisuhdeväkivallalle. (Ellonen 2007, 18.) Entisen tai nykyisen parisuhteen aikana väkivaltaa kokeneista vanhemmista hieman yli kolmasosa arvioi, että heidän lapsensa on nähnyt tai kuullut parisuhdeväkivaltatilanteita. Näissä raportoiduissa tilanteissa lapset eivät olleet kuitenkaan itse joutuneet väkivallan kohteeksi, vaan he olivat vain läsnä väkivaltaisessa ympäristössä. (Piispa ym. 2006, 77). Kuitenkin Herrenkohlin ja kumppaneiden (2008, 85) mukaan kansainvälisissä tutkimuksissa havaitaan, että parisuhdeväkivalta ja lasten kaltoinkohtelu esiintyvät usein samanaikaisesti.

Lapsen altistumista parisuhdeväkivallalle säätelee Istanbulin sopimus (56/2015), joka astui Suomessa voimaan vuonna 2015. Sopimus korostaa lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyä, johon luetaan väkivallalle altistuminen lapsena. Vuonna 2019 julkaistiin kuitenkin Grevio -raportti, joka arvioi Istanbulin sopimuksen käytännön toteutumista Suomessa. Raportin mukaan Suomen toimet väkivallan ehkäisemiseksi eivät ole riittäviä. Raportti antoi lisätoimenpide-ehdotuksia, ja niistä yksi koski väkivaltaa todistaneiden lasten suojelua ja heidän tukemisensa tehostamista. Raportin mukaan parisuhdeväkivallan vuoksi turvakotiin menevien aikuisten lapsia tulisi kohdella itsenäisinä asiakkaina, joille tulee tarjota tukea ja apua väkivaltakokemusten käsittelyyn. (Grevio 2019, 36.)

Suomessa ei ole kriminalisoitu lapsen asemaa aikuisten parisuhdeväkivallalle altistujana. Ruotsissa puolestaan astui voimaan rikoslain säännösehdotus vuonna 2021. Lain keskeinen uudistus on, että lapsen altistaminen aikuisten väliselle parisuhdeväkivallalle on rikos. Lakiuudistus parantaa lapsen rikosoikeudellista asemaa ja korostaa väkivallalle altistumisen haitallisuutta lapselle ja lapsen oikeutta väkivallattomaan elämään. (Barn som bevittnar brott 2020/21:170.)

2.3 LAPSEN OIKEUS TURVALLISEEN KASVUUN JA KEHITYKSEEN

Lasten hyvinvoinnin tutkimuksessa on tunnustettu kansainvälisesti lasten oikeuksien näkökulma yhtenä suuntauksena tarkastella lasten hyvinvointia. (Minkkinen 2015, 15, 17.) Parisuhdeväkivallalle altistuneiden lasten tilanteen tarkastelu oikeudellisesta näkökulmasta sopii tämän tutkielman tarkoitukseen.

Lastensuojelulain (417/2007 4.§) mukaan lastensuojelun työtä ohjaa ensisijaisesti lapsen etu. Keskeisiä periaatteita lastensuojelulaissa ovat lapsen tasapainoisen kehityksen, hyvinvoinnin sekä henkisen koskemattomuuden toteutuminen ja turvallisen kasvuympäristön turvaaminen.

Lastensuojelun tehtävänä on toteuttaa osaltaan myös lasten oikeuksien sopimusta (Bardy 2009, 39). Lasten ihmisoikeuksia säännellään Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimuksella, joka hyväksyttiin Suomessa vuonna 1991. Sopimus koskee kaikkia alle 18–vuotiaita lapsia. Sopimuksen tavoitteena on turvata kaikille lapsille terveys, koulutus, tasa-arvo sekä turva. (Yleissopimus lastenoikeuksista 60/1991.) Sopimus määrittelee laaja-alaisesti lasten oikeuksia, tarkoituksenaan poistaa epäoikeudenmukaisuuksia lapsen elämästä sekä määrittää heidän kohteluansa ja osallistumista yhteiskuntaan. Lapsella ei ole valmiuksia tai velvollisuutta huolehtia omista oikeuksistaan, minkä vuoksi aikuiset ovat vastuussa oikeuksien toteutumisesta. Sopimus kuvaakin, että lapsen vanhemmat ovat kasvatuksessa ensisijaisessa vastuussa. (Hakalehto-Wainio 2013, 135–137.)

Thomas Hammarbergin (1990, 99–100) mukaan lasten oikeuksien sopimuksesta voidaan nostaa jako kolmeen osaan, jotka ovat lapsen hyvinvointi, suojelu ja osallisuus. Hyvinvoinnilla lasten oikeuksissa tarkoitetaan oikeutta sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Suojelulla tarkoitetaan puolestaan lapsen suojelemista kaikelta lasta vahingoittavalta, kuten väkivallalta, kaltoinkohtelulta ja laiminlyönniltä. Osallisuudella viitataan puolestaan lapsen kunnioittamiseen sekä osallistumis- ja itsemääräämisoikeuteen.

Lasten oikeuksia säädetään myös laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, mikä korostaa lapsen huollon merkitystä. Laissa pyritään turvaamaan lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, ottaen samalla huomioon hänen yksilölliset toivomuksensa ja tarpeensa. Laissa mainitaan, että huollon tulee turvata lapselle myönteinen kasvuympäristö, lasta tulee suojella kaikelta fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta sekä huonolta kohtelulta. Lapsen kasvatuksessa on tärkeää, että lapselle tarjotaan ymmärtämystä, turvaa, hellyyttä, sekä edellytykset läheisille ihmissuhteille. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361.)

Edellä mainitut lait ovat säädetty lapsen oikeuksien toteutumiseksi. Yhteenvetona ne korostavat lapsen oikeuksia turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön, jossa lapsen tarpeet tulevat otetuksi huomioon. Laeista voidaan tulkita, että lapsella on oikeus väkivallattomaan ympäristöön.

3 TUTKIELMAN TAVOITE JA TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymyksen. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen tutkimusmenetelmän sekä toisessa alaluvussa tutkimuksen aineiston. Kolmannessa alaluvussa pohdin vielä aineiston eettistä näkökulmaa. Tutkielman tavoitteena on tuoda esiin tietoisuutta vanhempien välisen parisuhdeväkivallan haitallisuudesta lapselle sekä korostaa lapsen näkökulmaa puhuttaessa parisuhdeväkivallasta.

Tutkielmani rajautuu tutkimaan aineiston perusteella parisuhdeväkivallalle altistumisen vaikutuksia lapseen. Rajaan parisuhdeväkivallalle altistumisen käsittämään tässä tutkielmassa lapsen vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumista. Parisuhdeväkivaltaa voi esiintyä myös entisten ja nykyisten kumppanien välillä, joka huomioidaan tutkielmani aineistossa. Lapsen parisuhdeväkivallalle altistumisella tarkoitetaan tässä tutkielmassa vanhempien väkivallan kuulemista, näkemistä, osallistumista tai ylipäätään elämää parisuhdeväkivaltaa sisältävässä ympäristössä. Lapsi ei siis aina ole väkivaltaa näkemässä, vaan hän voi altistua myös ylipäätään väkivaltaiselle ilmapiirille. Aineistossa tutkittavia parisuhdeväkivallan muotoja ovat fyysinen ja psyykkinen parisuhdeväkivalta. Taloudellista väkivaltaa tarkastellaan vain yhdessä aineistoni tutkimuksessa, joten se ei ole kovin merkittävä otos. Olisin ollut kiinnostunut tarkastelemaan moninaisempia parisuhdeväkivallan muotoja tässä tutkielmassa, mutta aineisto rajasi sitä.

Tutkielmassani tarkastelen aiemmin tehtyjen tutkimusten avulla sitä, millaisia vaikutuksia parisuhdeväkivallalle altistumisesta on lapseen. Vaikutusten korostamisella pyrin tuomaan ilmiölle yhä lisää tietoisuutta ja täten ennaltaehkäisemään lapsien altistumista parisuhdeväkivallalle. Lähestyn aihetta seuraavan tutkimuskysymyksen avulla:

Millaisia vaikutuksia vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisella on lapseen?

3.1 TUTKIMUSMENETELMÄ

Toteutan tutkielman laadullisena kirjallisuuskatsauksena, jossa analysoin aiemmin julkaistuja tutkimusartikkeleita. Kirjallisuuskatsaukselle ominaista on koota yhteen ja soveltaa aiempia tutkimuksia aiheesta oman tutkielman aineistona (Kallio 2006, 21). Ennen tutkielman toteuttamista oleellista on määritellä tutkimuksen aihe sekä sen keskeisimmät käsitteet. Keskeisillä käsitteillä haetaan puolestaan analyysia varten tarvittava aineisto tieteellisistä tietokannoista. (Koivisto ja Haverinen 2006, 112.) Kallion (2006, 23) mukaan kirjallisuuskatsauksen prosessin toteuttamisen vaiheisiin kuuluu ensin tutkimuskysymyksen määritteleminen sekä aineiston kokoaminen. Tämän jälkeen toteutetaan aineiston analyysi, synteesi sekä johtopäätöksien teko. Koivisto ja Haverinen (2006, 112) korostavat menetelmän perusperiaatteena prosessin läpinäkyvyyttä, mikä tulee tuoda lukijalle esiin. Omassa tutkielmassani noudatan menetelmän kuvattua prosessia ja tuon prosessin läpinäkyvyyttä esiin. Aineiston analyysissa esittelen aineistosta havaitsemiani parisuhdeväkivallalle altistumisen vaikutuksia lapseen.

3.2 TUTKIMUKSEN AINEISTO

Tutkimuksen aineisto koostuu 15 kansainvälisestä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Valitsimistani tutkimuksesta 12 on kvantitatiivisia ja 3 on kvalitatiivisia tutkimuksia. Aineistooni valikoituneista tutkimuksista yksi toteutettiin Suomessa, yksi Ruotsissa, yksi Alankomaissa, yksi Australiassa, yksi Englannissa, kaksi Israelissa ja kahdeksan Yhdysvalloissa. Suurin osa aineistoon valikoituneista tutkimuksista on toteutettu siis Yhdysvalloissa. Tutkimuksiin osallistuneet henkilöt olivat tutkimuksen hetkellä lapsia, jotka altistuvat tai olivat altistuneet parisuhdeväkivallalle, tai aikuisia, jotka olivat lapsuudessaan altistuneet vanhempien parisuhdeväkivallalle. Monet aineiston tutkimukset haastattelivat myös lapsen vanhempaa tai vanhempia, useimmiten äitiä.

Aineiston keruu tapahtui ensin aineiston aihepiiriin tutustumisella. Ensimmäisenä tutustuin väkivaltatermistöön, joka näyttäytyi minulle haastavalta sen monimuotoisuuden vuoksi. Ensin etsin aiheesta tietoa perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan käsitteellä, mutta myöhemmin termistöön tutustuessani ymmärsin, että parisuhdeväkivalta on tämän tutkielman käyttötarkoitukseen soveltuvampi termi. Lisäksi lapsen altistumista parisuhdeväkivallalle kuvattiin moninaisilla sanoilla, esimerkiksi altistumisena, väkivallan todistamisena, kokemisena ja sivustaseuraamisena. Tutustuin termistöön erilaisien lähisuhdeväkivaltaan liittyvien järjestöjen nettisivuilta, sekä myöhemmin tieteellisten artikkeleiden kautta. Aineistojen kannalta merkityksellisemmät käsitteet olivat lopulta parisuhdeväkivalta ja lapsen altistuminen.

Artikkelit löysin Tampereen yliopiston kirjaston hakukone Andorista. Rajasin hakutulokset etukäteen vertaisarvioituihin artikkeleihin sekä ajoittumaan vuoteen 1998–2022. Huomasin, että aihepiiristä ei löydy suomenkielisiä artikkeleita, joten keskityin hakemaan artikkeleita englannin kielellä. Käyttämiäni hakusanoja olivat seuraavat: “intimate partner violence”, “domestic violence”, ”interparental violence”, ”child*”, ”exposure”, “witness”, ”outcome”, ”impact” tai “effect”. Käytin edellä mainittuja sanoja osittain yhdessä ja erikseen, sekä muodostin sanojen yhdistelmistä erilaisia hakulausekkeita. Aineistojen sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat esitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 1. Tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	**Poissulkukriteerit**
Vertaisarvioitu tutkimusartikkeli	Vertaisarvioimaton tutkimusartikkeli
Englanninkielinen	Muu kuin englanninkielinen
Julkaistu vuonna 1998 tai sen jälkeen	Julkaistu ennen vuotta 1998
Artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen	Artikkeli ei vastaa tutkimuskysymykseen

3.3 AINEISTON EETTINEN POHDINTA

Tutkielman aineiston tutkimusartikkeleita tulee kuitenkin tarkastella myös kriittisessä valossa tähän tutkielmaan suhteutettuna. Ensimmäisenä ymmärrys väkivallasta on riippuvaista kulttuurista ja yhteiskunnan rakenteista (Krug 2002, 4). Eri maissa voi ilmetä eroavaisuuksia esimerkiksi lainsäädännössä ja tästä syystä jouduin aineiston valinnassa ulossulkemaan muutamia tutkimuksia haun ulkopuolelle, sillä niiden kulttuuriset ja yhteiskunnalliset erot saattoivat olla liian eriäviä verrattuna esimerkiksi Eurooppaan. Pyrin valitsemaan aineistoon sellaisia tutkimuksia, joiden kohdemaa jakaa suunnilleen samansuuntaisen käsityksen väkivallasta. Aineistossa voi kuitenkin esiintyä eroavaisuuksia väkivallan ymmärtämiseen tutkimusten kohdemaiden välillä, joka on tärkeä ottaa huomioon.

Analyysini aineisto on kokonaan englanninkielistä ja sisältää paljon käsitteitä, jotka tuli kääntää suomen kielelle. Oleellista oli varmistaa, että englanninkieliset vastaavat suomenkielisiä käsitteen määrittelyjä. Syvennyttyäni aiheeseen ymmärsin, että osassa tutkimuksissa käytettiin erilaisia

termejä, vaikka ilmiönä aihe oli kuvattu tutkimuksessa samana eli lapsen altistumisena parisuhdeväkivallalle. Tällaisia termejä olivat esimerkiksi domestic violence, family violence, parental violence, interparental violence ja intimate partner violence. Tarkistin termien kohdalla tutkittiinko tutkimuksessa nimenomaan lapsen altistumista parisuhdeväkivallalle. Englannin kieli ja väkivaltakäsitteistön monimuotoisuus ja maakohtainen vaihtelevuus voi aiheuttaa siis hieman tulkinnanvaraisuutta, mikä on hyvä ottaa huomioon. Käännöstyössä kielestä toiseen aiheutuu usein myös tulkinnanvaraisuutta. Ajattelen, että aineiston käsitteistö on kaiken kaikkiaan tunnelatautunutta. Väkivallan käsittely voi herättää lukijassa tuntemuksia, minkä vuoksi pyrin puhumaan aiheesta sensitiivisesti, mutta kuitenkin käyttäen tieteellisessä tutkimuksessa ilmenevää termistöä.

Osassa tutkielmani aineistoista tutkitaan parisuhdeväkivaltaa sukupuolittuneesta näkökulmasta, naisiin kohdistuvana parisuhdeväkivaltana. Lisäksi suurin osa aineistoista käsitteli parisuhdetta myös heteronormatiivisesta näkökulmasta. Tämä voi aiheuttaa aineiston yksipuolisuutta siten, että useissa löytämissäni aineistoissa ilmiötä käsiteltiin siitä näkökulmasta, että lapsi on todistanut arjessaan äitiinsä kohdistuvaa väkivaltaa. Se voi puolestaan johtaa siihen, että aineistossa käsiteltiin parisuhdeväkivaltaa naisiin kohdistuvana ilmiönä, eikä aineisto tunnista yhtä hyvin miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa tai parisuhteiden monimuotoisuutta. Ajattelen, että tämä on tärkeää ottaa huomioon tulosten lukemisessa.

4 PARISUHDEVÄKIVALLALLE ALTISTUMISEN VAIKUTUKSET LAPSEEN

Tässä tulosluvussa tarkastelen aineistosta havaitsemiani tuloksia lapsen altistumiseen vanhempien parisuhdeväkivallalle. Parisuhdeväkivallalle altistumisella on moniulotteisia vaikutuksia lapseen. Aineiston perusteella voidaan sanoa, että altistumisella on haitallisia vaikutuksia, jotka ilmenevät lapsen fyysisessä ja psyykkisessä terveydessä, sekä sosiaalisessa käyttäytymisessä. Aineiston vaikutukset havaitaan määrällisessä tutkimuksessa usein tilastollisena yhteytenä tutkittavaan vaikukseen ja puolestaan laadullisessa tutkimuksessa lasten kertomuksista paikallistetaan vaikutuksia ja kokemuksia. Vaikutukset ovat moniulotteisia ja niistä voidaan tarkastella myös yhtäläisyyksiä.

4.1 YHTEYS FYYSISEEN JA PSYYKKISEEN TERVEYTEEN

Aineiston mukaan vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisella on vaikutuksia lapsen fyysiseen terveydentilaan (Ellonen ym. 2013; Gartland ym. 2021; Grip ym. 2014; Lamers-Winkelman ym. 2012; Levendosky ym. 2013). Altistuneilla lapsilla havaittiin myös vaikutuksia psyykkiseen terveydentilaan (Anderberg ja Moroni 2020; Ellonen ym. 2013; Galano ym. 2021; Gartland ym. 2021; Goldblatt ja Eisikovits 2005; Lamers-Winkelman ym. 2012; Levendosky ym. 2013; Yifat 2019). Altistuneilla lapsilla havaitaan toistuvia fyysisiä terveyshuolia arjessa (Gartland ym.2021; Grip ym. 2014; Lamers-Winkelman ym. 2012). Gripin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2014, 683, 686) haastateltiin 3–13-vuotiaita ruotsalaislapsia sekä heidän äitejään, jotka ovat tai olivat olleet väkivaltaisessa parisuhteessa. Tutkittavat parisuhdeväkivallan muodot olivat fyysisiä ja henkisiä. Otoksen joka kolmannella parisuhdeväkivallalle altistuneella lapsella havaitaan arjessa toistuvia terveyshuolia, kuten päänsärkyjä, vatsavaivoja ja unihäiriöitä. Unihäiriöitä todetaan myös Gartlandin ja kumppaneiden (2021, 1070) pitkittäistutkimuksessa. Tutkimuksessa haastateltiin australialaisia äiti-lapsi-pareja kymmenen vuoden ajan ja tutkittiin lapsen altistumista fyysiselle ja psyykkiselle parisuhdeväkivallalle. Tutkimuksen mukaan lähimenneisyydessä ilmennyt lapsen altistuminen parisuhdeväkivallalle on yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen hakeutua terveydenhuollon ammattilaiselle lapsen unihäiriöiden vuoksi. Lisäksi lapsen altistuminen parisuhdeväkivallalle oli yhteydessä lisääntyneisiin sairaalakäynteihin astman vuoksi sekä yli kaksinkertaiseen todennäköisyyteen kokea kohonnutta verenpainetta. Altistuneiden lasten tuloksia verrattiin tutkimuksessa ei-altistuneiden lasten verrokkiryhmään. Toistuvia fyysisiä terveyshuolia lapsilla havaitaan myös Lamers-Winkelmanin ja kumppaneiden (2012, 771) tutkimuksessa, jossa

haastateltiin parisuhdeväkivallalle altistuneita alankomaalaisia 6–12-vuotiaita lapsia sekä heidän vanhempiaan. Parisuhdeväkivallalle altistuneet lapset kokevat arjessaan erilaisia syömishaasteita ja unihäiriöitä sekä kiputiloja verrattuna lapsiin, jotka eivät ole altistuneet parisuhdeväkivallalle.

Tarkasteltaessa lasten omaa käsitystä terveydentilastaan havaitaan, että parisuhdeväkivallalle altistuneiden lasten koettu yleinen terveydentila on matalampi (Ellonen ym. 2013) ja altistuneet lapset arvioivat elämänlaatunsa heikommaksi (Grip ym. 2014). Ellosen ja kumppaneiden (2013, 8) poikittaistutkimuksessa haastateltiin kyselylomakkeilla 12-16-vuotiaita suomalaislapsia ja havaitaan, että lapsen altistumisella fyysisen parisuhdeväkivallan muodolle oli yhteys heikompaan koettuun fyysiseen terveydentilaan. Huomionarvoista on, että parisuhdeväkivallalle altistuneiden lasten yleinen koettu terveydentila oli huonompi verrattuna niihin lapsiin, joihin oli itseensä kohdistettu vanhempien taholta väkivaltaa. Lisäksi altistuneilla lapsilla havaitaan kasvanut riski tupakointiin sekä päihteiden käyttöön, verrattuna lapsiin keillä ei ole kokemuksia parisuhdeväkivallalle altistumisesta. Gripin ja kumppaneiden (2014, 686) tutkimuksessa todetaan, että altistuneiden lasten matalampi koettu elämänlaatu korreloi kuitenkin enemmän vanhempien ja lapsen välisen kiintymyssuhteen laadun kanssa, kuin parisuhdeväkivallalle altistumisen kanssa. Turvallinen kiintymyssuhde on yhteydessä korkeampaan koettuun elämänlaatuun ja välttelevä tai epävarma kiintymyssuhde oli yhteydessä matalampaan koettuun elämänlaatuun. Altistuneilla lapsilla havaittiin kuitenkin keskimäärin enemmän alhaista kiintymyssuhteen laatua vanhempiinsa, verrattuna ei-altistuneiden lasten otokseen.

Altistuneet lapset voivat kokea erilaisia negatiivisia tunteita liittyen vanhempien parisuhdeväkivaltaan (Goldblatt ja Eisikovits 2005; Yifat 2019). Yifatin (2019, 473) laadullisessa tutkimuksessa haastateltiin 13 parisuhdeväkivallalle altistunutta israelilaislasta ja havaittiin, että lasten elämänkertomuksissa ilmenee tyhjyyden ja merkityksettömyyden tunteita. Lasten kertomuksista paikallistettiin myös tylsyyden, hämmennyksen, avuttomuuden, kontrollin menettämisen, epävarmuuden ja yksinäisyyden tunteita, kun lapset kertoivat suhteestaan omiin vanhempiinsa, itseensä, sisaruksiinsa ja oman arkensa kulkuun. Lasten elämä tuntuu merkityksettömältä ja he kertovat perheen sisäisen kommunikoinnin olevan vähäistä. Toisaalta Goldblattin ja Eisikovitsin (2005, 651) laadullisessa tutkimuksessa haastateltiin pientä joukkoa parisuhdeväkivallalle altistuneita 13–18-vuotiaita israelilaislapsia ja havaitaan, että lasten ajatuksissa esiintyy vihan ja pelkon tunteita väkivaltaista vanhempaa, lähinnä isää kohtaan. Tutkimuksessa lasten ajatuksista havaitaan toisaalta myös yksinäisyyttä, hämmennystä ja kaipuuta olla vain lapsi omassa arjessaan, joka tukee myös Yifatin (2019, 473) havaintoja.

Altistuneilla lapsilla voi olla lisääntynyt riski kokea erilaisia mielenterveydellisiä haasteita, kuten psyykkistä ahdinkoa (Ellonen ym. 2013), itsetuhoisuutta (Lamers-Winkelman ym. 2012), traumaoirehdintaa (Galano ym. 2020; Levendosky ym. 2013) ja kasvanut riski saada psykiatrinen diagnoosi (Gartland ym. 2021). Vanhempien fyysiselle parisuhdeväkivallalle altistuneet lapset ilmoittivat kyselylomakkeessa enemmän psyykkistä ahdinkoa verrattuna lapsiin jotka eivät olleet altistuneet parisuhdeväkivallalle. Psyykkinen ahdinko oli tulos useista sitä mittaavista oireista, kuten masennuksesta, ahdistuksesta tai aggressiosta. Yhteys altistumisella ja psyykkisellä ahdistuksella oli merkittävä senkin jälkeen, kun muut vaikuttavat tekijät kuten ikä, sukupuoli, kodin ulkopuoliset väkivaltakokemukset ja vanhempien sanallinen aggressio lapsiaan kohtaan olivat kontrolloituina. (Ellonen ym. 2013, 3, 6.) Lamers-Winkelmanin ja kumppaneiden (2012, 777) tutkimuksessa altistuneet lapset raportoivat kyselylomakkeessa enemmän itsetuhoisuutta, kun heidän vastauksiaan verrattiin ei-altistuneisiin lapsiin. Itsetuhoisuus lapsella ilmeni itsensä satuttamisena sekä puheena itsemurhan tekemisestä. Altistuneilla lapsilla havaittiin myös enemmän ahdistuneisuutta verrattuna ei-altistuneisiin lapsiin. Altistuminen oli yhteydessä kaksinkertaiseen todennäköisyyteen saada psykiatrinen diagnoosi ja yleisiä mielenterveydellisiä haasteita. (Gartland ym. 2021, 1069.)

Parisuhdevallalle altistuneet lapset voivat kokea myös traumaoirehdintaa ja altistuminen voi olla yhteydessä traumaperäiselle stressihäiriön voimistumiseen (Galano ym. 2021; Levendosky ym. 2013). Galanon ja kumppaneiden (2021, 8454, 8455) pitkittäistutkimuksessa tutkittiin prospektiivisesti posttraumaattisen stressioireyhtymän kehityskulkua parisuhdeväkivallalle altistuneiden lasten parissa. Altistuneita lapsia seurattiin kahdeksan vuoden ajan esikouluiästä alkaen ja tutkimukseen osallistui 120 yhdysvaltalaista ja kanadalaista äiti-lapsi-paria. Tutkimus osoitti, että lapset kokivat posttraumaattisen stressioireyhtymänsä pahenevan tutkittavien 8-vuoden aikana ja parisuhdeväkivallalle altistumisen määrä on tähän yhteydessä. Levendoskyn ja kumppaneiden (2013, 187, 197) pitkittäistutkimuksessa haastateltiin parisuhdeväkivallalle altistuneita yhdysvaltalaisia äiti-lapsi-pareja lapsen ensimmäisestä ikävuodesta seitsemänteen. Tulokset osoittavat, että lasten altistuminen parisuhdevallalle voi vaikuttaa lasten traumaattisten reaktioiden kehittymiseen. Traumaattiset reaktiot voivat esiintyä posttraumaattisen stressireaktion oirehdintana parisuhdeväkivallalle altistumisen myötä.

Parisuhdeväkivallalle altistumisella voi olla yhteydessä lapsen heikompaan kognitiiviseen toimintakykyyn (Anderberg ja Moroni 2020) ja kielelliseen kehityksen heikentymiseen (Gartland ym. 2021). Anderbergin ja Moronin (2020, 808) pitkittäistutkimuksessa havaitaan, että parisuhdeväkivallalle altistumisella lapsen elämän varhaisessa vaiheessa on negatiivisia vaikutuksia lapsen kognitiivisiin toimintakykyyn eli sanaston ymmärtämiseen, puheentuottamiseen ja kielelliseen

kehitykseen. Haastateltavat olivat englantilaisia äiti-lapsi-pareja ja tutkimuksessa seurattiin fyysiselle ja henkiselle parisuhdeväkivallalle altistuneen lapsen kehitystä 7-vuotiaaksi asti kyselylomakkeilla. Heikentyneet taidot ilmenevät viiveellä lapsen saavuttaessa koulunkäynniniän. Heikommat kognitiiviset taidot asettavat parisuhdeväkivallalle altistuneet lapset epäsuotuisaan asemaan koulun aloittamisessa. Toisaalta Gartlandin ja kumppaneiden (2021, 1071) tutkimuksessa altistumisella ja lapsen heikentyneellä kognitiivisella toimintakyvyllä ei havaita olevan merkittävää yhteyttä altistumisen kanssa. Altistumisella lapsuudessa on kuitenkin yhteys kaksinkertaiseen todennäköisyyteen saada kielellisen kehityksen puutteita 10-vuoden ikäisenä verrattuna lapsiin, jotka eivät olleet altistuneet parisuhdeväkivallalle.

Altistumisen ajankohdalla ja altistumisen toistuvuudella oli yhteys siihen, millaisia vaikutuksia lapsille on parisuhdeväkivallalle altistumisesta. Lähimenneisyydessä tapahtunut altistuminen parisuhdeväkivallalle oli yhteydessä voimakkaampiin vaikutuksiin psyykkiseen terveyteen, kuin varhaisessa vaiheessa elämää tapahtunut altistuminen (Gartland ym. 2021, 1069, 1070). Altistumisen vaikutukset ovat myös yhteydessä siihen, kuinka usein arjessaan lapset altistuvat määrällisesti parisuhdeväkivallalle (Levendosky 2013, 196).

Vaikutukset fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen olivat pääsääntöisesti yhteneviä lapsen sukupuolesta riippumatta (Ellonen ym. 2013, 9; Grip ym. 2014, 687; Lamers-Winkelman 2012, 776). Tytöt (20,3 %) raportoivat kuitenkin poikia (7,5 %) enemmän toistuvia vatsavaivoja parisuhdeväkivallalle altistumisen jälkeen (Lamers-Winkelman ym. 2012, 776). Erilaisten terveysvaikutusten esille tuominen on tärkeää, jotta eri alojen ammattilaiset osaavat tunnistaa paremmin parisuhdeväkivallalle altistumisen lasten terveysongelmien mahdollisena taustatekijänä. (Grip ym. 2014).

4.2 YHTEYS SOSIAALISEEN KÄYTTÄYTYMISEEN

Aineiston perusteella parisuhdeväkivallalle altistumisella oli vaikutuksia lapsen sosiaaliseen käyttäytymiseen (Anderberg & Moroni 2020; Goldblatt & Eisikovits 2005; Huang ym 2015; Jouriles ym. 2013; Liu ym. 2017; Moylan ym. 2010; Peled ym. 1998; Weir ym. 2021). Lapsilla havaittiin erilaisia sosiaalisia rooleja aikuisten parisuhdeväkivaltatilanteissa (Goldblatt ja Eisikovits 2005; Peled ym. 1998). Goldblattin ja Eisikovitsin (2005, 644, 651) tutkimuksen mukaan lapsilla on aikuisten parisuhdeväkivalta tilanteissa vastuunottajan rooli, joka ilmenee siten että lapsi toimi väkivaltatilanteen aikana eräänlaisena tuomarina ja ratkaisijana. Osa lapsista kertoi toimivansa myös tilanteen rauhoittelijana ja osapuolten suojelijana. Väkivaltaisen tilanteen jälkeen lapset kertoivat toimivansa viestinvälittäjänä riidan osapuolten välillä. Roolien luoma vastuu on kuitenkin lapsen

ikätasoon nähden liian suuri, jolloin on vaarana että lapsi kadottaa lapsuutensa. Myös Peledin ja kumppaneiden (1998, 5) tutkimuksessa altistuneilla lapsilla havaitaan kolmea sosiaalista roolia, joilla lapset osallistuivat parisuhdeväkivallan tilanteisiin. Ensimmäinen rooli oli väkivaltaisen tilanteen tarkkailija ja havainnoija. Toinen rooli oli aktiivinen osallistuja tilanteeseen ja kolmannessa roolissa lapsi saattoi joutua tahallisesti tai tahattomasti myös parisuhdeväkivaltaisen tilanteen uhriksi. Toisaalta siinä missä Goldblatt ja Eisikovits (2005, 651) havaitsivat tutkimuksessaan lasten aktiivisen roolin vastuunottajana vanhempien parisuhdeväkivaltatilanteissa, Peledin ja kumppaneiden (1998, 5, 9) tutkimuksessa havaitaan, että osa lapsista pyrkii lähtemään pois vanhempien parisuhdeväkivaltaisista tilanteista. Mikäli kotoa poistuminen kokonaan ei ole mahdollista, turvautuvat lapset television katseluun tai pyrkivät kotonaan syrjäisempään paikkaan, josta väkivaltaa ei näe. Haastattelun lapset kertovat etäännyttävän itseään tällä tavalla väkivaltaisista tapahtumista. Yksi tutkimuksen keskeisistä havainnoista olikin, että lapset eivät halunneet juurikaan käsitellä näitä kipeitä muistoja koskien vanhempien parisuhdeväkivaltaa.

Tarkasteltaessa pitkällä aikavälillä ilmeneviä vaikutuksia, löydetään parisuhdeväkivallalle altistuneilta lapsilta yhteys internalisoiviin sekä eksternalisoiviin käytösmalleihin. Internalisoivat käytösmallit eli sisäänpäin suuntautuvat käytösmallit ilmenevät altistuneilla lapsilla vetäytymisenä, ahdistuneisuutena ja masentuneisuutena. Eksternalisoivat käytösmallit eli ulospäin suuntautuvat käytösmallit ilmenevät puolestaan aggressiona, impulsiivisuutena, väkivaltaisuutena tai rikollisena käyttäytymisenä. (Moylan ym. 2010, Jouriles ym. 2013, Weir ym. 2021.) Moylan ja kumppaneiden (2010, 53, 57) pitkittäistutkimuksessa haastateltiin 457 yhdysvaltalaislasta ja havaittiin, että altistuminen on yhteydessä internalisoiviin eli sisäänpäin suuntautuviin käytösmalleihin, kuten ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen, verrattuna niihin lapsiin jotka eivät ole altistuneet parisuhdeväkivallalle. Sukupuolella havaittiin myös olevan yhteys käytösmalleihin, sillä tutkimuksen naisilla oli suurempi todennäköisyys internalisoiviin eli sisäänpäin suuntaaviin käytösmalleihin. Miehillä puolestaan löydettiin suurempi todennäköisyys eksternalisoiviin eli ulospäin suuntautuviin käytösmalleihin. Weir ja kumppaneiden (2021, 12412 12428) pitkittäistutkimuksessa havaittiin myös, että miehillä on korkeampi yhteys eksternalisoiviin eli ulospäin suuntautuviin käytösmalleihin. Naisilta ei puolestaan löydetty tutkimuksessa tilastollisesti merkittävää yhteyttä eksternalisoiviin käytösmalleihin. Tutkimukseen osallistui 912 yhdysvaltalaista lasta ja heidän kyselylomakkeiden vastauksia verrattiin ei-altistuneiden lasten verrokkiryhmään. Jourilesin ja kumppaneiden (2013, 693, 696) tutkimuksessa koskien lasten osallistumista vanhempien välisiin riitatilanteisiin havaitaan, että lasten osallistuminen tilanteisiin on yhteydessä lapsen eksternalisoiviin käytösmalleihin myöhemmällä iällä. Lapsen osallistuminen tilanteisiin ilmeni esimerkiksi yrityksenä saada

riitatilanne loppumaan ja huutamisena vanhemmille. Tutkimuksessa puhutaan vanhempien riitatilanteista konflikteina, ei parisuhdeväkivaltana. Tämä aineisto on siis hieman erilainen kuin muut, mutta mittaa suunnilleen samaa ilmiötä. Tutkimuksen otos on 119 yhdysvaltalaista äiti-lapsi-paria, jotka olivat hakeutuneet turvakotiin väkivallan vuoksi.

Parisuhdeväkivallalle altistuneilla lapsilla on todennäköisempi riski rikolliseen käyttäytymiseen myöhemmällä iällä elämässä verrattuna lapsiin, jotka eivät olleet altistuneet parisuhdeväkivallalle (Moylan ym. 2010, 58; Huang ym. 2015, 962; Weir ym. 2021). Altistuneilla miehillä on suurempi riski joutua myöhemmällä iällä kierteeseen, jossa rikoksia tehdään toistuvasti läpi elämän. Tilastollisesti merkittävä ero altistuneilla oli 9,4 % verrattuna ei-altistuneihin lapsiin, joilla vastaava luku oli 2,4 %. (Weir ym. 2021, 12425, 12426). Huang ja kumppaneiden (2015, 953, 956) pitkittäistutkimuksessa tutkitaan lapsen altistumista fyysiselle ja taloudelliselle parisuhdeväkivallalle ja varhaisella iällä ilmenevän rikollisen käyttäytymisen yhteyttä. Otos oli 2410 yhdysvaltalaista lapsi-äiti-paria. Varhaisessa iässä tapahtuva rikollisuus ilmeni esimerkiksi varastamisena, tuhotöiden tekemisenä, huijaamisena, päihteiden käyttämisenä, tai toisen ihmisen tai eläimen satuttamisena. Parisuhdeväkivallalle altistumisella lapsen ensimmäisten 1–3 elinvuoden aikana on vaikutus lapsen taipumukseen rikolliseen käyttäytymiseen jo 9-vuoden ikäisenä. Altistumisen ja rikollisen käyttäytymisen yhteys on yhä merkittävä, kun muut mahdollisesti vaikuttavat tekijät kontrolloidaan.

Vanhempien parisuhteen laadulla voi olla vaikutuksia myös lapsen omaan parisuhteeseen myöhemmällä iällä. Vanhempien parisuhteen Liu ja kumppaneiden (2017, 321, 328) tutkielmassa tutkittiin lapsuudessa parisuhdeväkivallalle altistumisen ja myöhemmin lapsen omassa parisuhteessa esiintyvän väkivallan yhteyttä. Haastateltavat olivat 610 yhdysvaltalaisia äitilapsi-pareja ja heitä verrattiin ei-parisuhdeväkivallalle altistuneiden lasten vertailuryhmään. Tutkimuksen mukaan vanhempien väkivaltaa todistaneilla lapsilla oli kohonnut riski kokea samankaltaisia toimintamalleja omissa parisuhteissaan myöhempänä nuoruudessa. Lapset, jotka olivat altistuneet verbaaliselle ja fyysiselle parisuhdeväkivallalle lapsuudessaan raportoivat väkivallan uhriksi joutumista sekä väkivallan käyttämistä kumppaniinsa myöhemmin omassa parisuhteessaan. Puolestaan verbaalista väkivaltaa todistaneet lapset olivat todennäköisemmin myöhemmin omassa parisuhteessaan väkivallan uhreja, mutta eivät väkivallan käyttäjiä. Lapsuudessa altistuminen parisuhdeväkivallalle ja sen siirtyminen myöhemmin omaan parisuhteeseen voi johtua sosiaalisesta mallioppimisesta, jossa lapsi käyttää omassa parisuhteessaan myös verbaalista tai fyysistä väkivaltaa riitatilanteiden ratkomiseen ja toisaalta oikeuttaa sen käytön itseään kohtaan.

Altistumisella oli myös negatiivisia vaikutuksia lapsen sosioemotionaalisiin ja sosiaalisin taitoihin. Sosioemotionaalisia taitoja mitattiin esimerkiksi lapsen aktiivisuutena, sopeutumiskykynä, pitkäjänteisyytenä, sosiaalisia aitoja puolestaan sosialisoitumisena kodin sisä- ja ulkopuolella, kuten hymyilynä, leikkimisenä, ujoutena. (Anderberg ja Moroni 2020, 783, 790.)

Parisuhdeväkivallalle altistumisen vaikutukset lapseen voivat olla voimakkaampia, mikäli altistumisen ajankohta ajoittuu varhaislapsuuteen 0-5-vuoden ikään. Tällöin lapsi viettää aikaa kotioloissaan, sekä vanhempansa seurassa ja altistuu ajallisesti eniten parisuhdeväkivallalle. Kun lapsi puolestaan aloittaa koulunkäynnin ja viettää vähemmän aikaa kotioloissa, altistumisen vaikutukset vähenevät (Anderberg ja Moroni 2020, 809). Toisaalta parisuhdeväkivallalle altistuminen voi olla haitallista myös silloin kun lapset kasvavat ja ovat itsenäisempiä (Liu ym. 2017, 329). Vanhempi lapsi voi joutua ottamaan enemmän vastuuta parisuhdeväkivaltatilanteiden ratkomisesta, sillä lapset voivat kokea olevansa vastuussa väkivallan pysäyttämisestä ja uhrien suojelemisesta. Tämän kaltainen osallistuminen parisuhdeväkivaltatilanteisiin on liian suuri vastuu kannettavaksi lapsen ikätasoon nähden. (Goldblatt ja Eisikovits 2005.) Lapsen osallistumisen vanhempien riitatilanteisiin ei tarvitse tapahtua määrällisesti edes kovinkaan usein, ollakseen silti haitallista (Jouriles ym. 2013; 699).

Tyttöjen ja poikien välillä havaittiin sukupuolittuneita eroja tuloksissa (Anderberg ja Moroni, 2020; Huang ym. 2015; Moylan ym. 2010; Weir ym. 2021). Altistuneilla pojilla havaitaan korkeampi riski rikolliseen käyttäytymiseen, kuin tytöillä (Huang ym. 2015, 961). Toisaalta altistuneilla tytöillä havaitaan olevan poikia paremmat sosiaaliset ja kognitiiviset valmiudet, mutta lasten saavuttaessa myöhemmän iän, roolit vaihtuvat päin vastaisiksi (Anderberg ja Moroni 2020, 791). Eksternalisoivat käytösmallit ovat todennäköisempiä altistuneilla pojilla ja internalisoivat tytöillä (Moylan ym. 2013, 57; Weir ym. 2021, 12428).

Useat lapset selviävät parisuhdeväkivallalle altistumisesta ilman pidempiaikaisia vaikutuksia ja he omaavat voimavaroja, selviytymiskeinoja ja sietokykyä tällaisten kokemusten käsittelemiseen (Grip ym. 2014, 687). Vanhempien parisuhteen laadulla ja väkivaltaisella käyttäytymisellä voi olla pitkäaikainen vaikutus lapseen (Liu ym. 2017, 330) ja osa lapsista voi kuitenkin kokea lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia (Weir ym. 2021, 12429).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena on selvittää valitsemani aineiston perustella, millaisia vaikutuksia vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisella on lapseen. Aineiston mukaan parisuhdeväkivallalle altistumisella on haitallisia vaikutuksia lapsen fyysiseen (Ellonen ym. 2013; Grip ym. 2014; Gartland ym. 2021; Lamers-Winkelman ym. 2012; Levendosky ym. 2013) ja psyykkiseen terveyteen (Anderberg ja Moroni 2020; Ellonen ym. 2013; Galano ym. 2021; Gartland ym. 2021; Lamers-Winkelman ym. 2012; Levendosky ym. 2013; Peled 1998; Yifat 2019). Lisäksi aineistossa havaitaan vaikutuksia lapsen sosiaaliseen käyttäytymiseen (Anderberg & Moroni 2020; Goldblatt & Eisikovits 2005; Huang ym 2015; Jouriles ym. 2013; Liu ym. 2017; Moylan ym. 2010; Peled ym. 1998; Weir ym. 2021). Tiivistetysti mahdolliset havaitut vaikutukset liittyivät lapsen toistuviin fyysisiin terveyshuoliin, kuten uni- ja syömisongelmiin sekä kiputiloihin, mielenterveydellisiin haasteisiin kuten ahdistuneisuuteen ja itsetuhoisuuteen ja traumaoirehdintaan. Lasten elämänkertomuksista havaitaan myös negatiivisia tunteita altistumiseen liittyen, sekä sosiaalista toimijuutta vanhempien väkivaltatilanteessa. Altistumisella oli myös yhteys sosiaaliseen käyttäytymiseen esimerkiksi rikollisuutena tai väkivaltaisen käytöksen sallimisena itseään kohtaan tai toteuttamisena toiseen osapuoleen myöhemmin lapsen omassa parisuhteessa.

Tulokset osoittavat, että parisuhdeväkivallalle altistumisesta voi olla haitallisia vaikutuksia lapselle. Hyödyllisiä vaikutuksia altistumisesta ei havaittu aineistoissa. Suurin osa tutkimuksista tarkasteli lapsen vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisen yhteyttä tutkimuksen kannalta keskeisiin aiheisiin. Yhteys eli lisääntynyt todennäköisyys erilaisiin vaikutuksiin ei siis tarkoita suoraan, että parisuhdeväkivallalle altistuminen johtaa tässä tutkielmassa kuvattuihin vaikutuksiin.

Tulosten perusteella voidaan tulkita, että parisuhdeväkivallalle altistuminen on kuitenkin merkittävä riskitekijä erilaisille vaikutuksille lapsen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sekä sosiaaliseen käyttäytymiseen. Vaikutusten tutkiminen on haastavaa, sillä parisuhdeväkivallalle altistuneilla lapsilla voi olla kokemuksia myös muista traumaattisista tapahtumista kuten lapseen itseensä kohdistuvasta pahoinpitelystä, mikä puolestaan voimistaa erilaisten vaikutusten kokemista lapsen elämässä (Moylan ym. 2010). Mahdollisten vaikutusten esiin tuominen on kuitenkin tärkeää, jotta lasten altistuminen osattaisiin tunnistaa paremmin esimerkiksi eri ammattilaisten toimesta (Grip ym. 2014).

Lapset vaikuttavat käsittelevän vanhempien parisuhdeväkivaltaa eri tavoilla. Osa lapsista voi haluta etäänyyttää itsensä väkivaltaisista tapahtumista sulkemalla itsensä ulos väkivaltaisista tilanteista niin henkisesti kuin fyysisesti (Peled ym. 1998). Vaihtoehtoisesti osa lapsista osallistuu itse tai hänet osallistetaan vanhempien taholta parisuhdeväkivaltatilanteisiin, jolloin lapselle muodostuu tilanteisiin vastuunottajan rooli (Goldblatt ja Eisikovits 2005). Suojaavina tekijöinä parisuhdeväkivallalle altistumisessa havaitaan lapsen tunteidensäätelytaidot sekä erilaiset lapsen selviytymiskeinot. Vanhemman rooli lapsen tunteidensäätelyn kehittymisessä on suuri ja se voi ennaltaehkäistä parisuhdeväkivallalle altistumisen vaikutuksia lapseen. (Grip ym. 2014.)

Parisuhdeväkivallalle altistumisen ajankohdalla lapsuudessa ei näytä olevan aineiston perusteella yhtä erittäin haitallista ajankohtaa lapsen elämässä, sillä altistumisesta voi seurata haitallisia vaikutuksia läpi lapsuuden. Altistumisella parisuhdeväkivallalle on haitallisia vaikutuksia lapselle jo varhaisessa iässä (Anderberg ja Morini 2020; Huang ym. 2015), mutta haitallisia vaikutuksia ilmenee myös lapsen ollessa vanhempi sekä itsenäisempi (Goldblatt ja Eisikovits 2005; Liu ym. 2017). Toisaalta lähimenneisyydessä tapahtuva altistuminen parisuhdeväkivallalle vaikuttaisi olevan olevan voimakkaammin yhteydessä psyykkisiin vaikutuksiin, kuin varhaisessa vaiheessa lapsuutta tapahtunut altistuminen (Gartland ym. 2021, 1069, 1070).

On tärkeää huomioida, että useat lapset pystyvät selviytymään altistumisesta vanhempien väliseen parisuhdeväkivaltaan ilman pidempiaikaisia seurauksia. Tämä tuotiin esiin myös tutkielman aineistoissa. Tutkittaessa parisuhdeväkivallan altistumisen vaikutuksia lapseen, on se aina liitännäistä yksilöllisiin tekijöihin. Väkivallan vaikutukset ovat riippuvaisia lapsen iästä ja sukupuolesta, väkivallan määrän, keston ja vakavuuden sekä muiden riskitekijöiden samanaikaisesta ilmaantuvuudesta (Oranen 2001, 48.) Lisäksi lapsella voi olla erilaisia suojaavia tekijöitä, jotka auttavat häntä selviytymään väkivaltatilanteille altistumisesta. Suojaaviksi tekijöiksi tunnistetaan esimerkiksi vanhemman yritys luoda lapsen kehitykselle suotuisa lapsuuden kasvuympäristö, sekä lapsen omat selviytymisstrategiat (Edleson 1999, 866). Vaikka osa lapsista selviytyykin väkivallalle altistumisesta erilaisten suojaavien tekijöiden avulla, ei lapsen selviytymiskykyä tule kuitenkaan yliarvioida (Oranen 2001, 48).

Tällä tutkielmalla on rajoitteita. Valitsemassani aineistoissa ei esiinny suuria otosjoukkoja, etenkin aineistoni laadulliset tutkimukset haastattelivat vain noin 10-20 lasta. Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei yleensä voida yleistää, vaan sen tarkoituksena on ennemmin tuottaa kuvauksia ilmiöstä. Aineistoni määrällisissä tutkimuksissa ei myöskään esiinny suurta otantaa, mutta toisaalta niiden

luonne pitkittäistutkimuksina lisää niiden luotettavuutta. Aineistoni tutkimuksista osa oli toteutettu myös kyselytutkimuksina, joka voi heikentää vastausten luotettavuutta.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli ensin tuottaa tutkimuskysymyksen avulla tietoa siitä, miten lapset kuvailevat elämäänsä parisuhdeväkivaltaisessa ympäristössä. Lasten kuvailujen etsiminen oli kuitenkin haasteellista vähäisen materiaalin vuoksi ja lasten kuvailut ilmiöstä näyttäytyivät olevan vähemmän tutkittu tutkimuskohde, verrattuna esimerkiksi vaikutuksiin. Muutama tutkimuksistani kuvasi laadullisen tutkimuksen keinoin lasten tunnemaailmaan liittyviä kuvailuja väkivallalle altistumisesta, jotka nousivat lasten omista puheistaan. Kuvailut olivat kuitenkin samanaikaisesti myös vaikutuksia kuten erilaisia lasten heränneitä tunteita ja toimintamalleja, jonka vuoksi päätin sisällyttää ne mukaan aineistoon ja yhdistää tutkimuskysymyksen vain yhdeksi; millaisia vaikutuksia parisuhdeväkivallalle altistumisella on lapselle.

Luokittelin vaikutukset tulosluvussa alalukuihin kahteen pääteemaan ja koin pääteemojen nimeämisen haastavaksi. Aineistosta havaittujen tulosten perusteella nimesin pääteemat yhteyteen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sekä yhteyteen sosiaaliseen käyttäytymiseen. Haastavaa oli löytää yläkategorioille nimet, jotka kuvaisivat vaikutuksia tarpeeksi seikkaperäisesti, mutta siten että moninaisille aineistosta havaituille vaikutuksille löytyisi yhteinen nimitys. Ihminen on moniulotteinen kokonaisuus, jossa fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen terveys liittyvät usein toisiinsa ja näiden ulottuvuuksien erottelu toisistaan suhteessa vaikutuksiin oli vaativaa.

Aineistoni tutkimukset keskittyivät fyysisen ja henkisen väkivallan muotojen tarkastelemiseen, sekä yksi tutkimus otti huomioon taloudellisen väkivallan. Fyysinen väkivalta on helpoiten havaittavissa oleva väkivallan muoto ja henkinen väkivalta taas yleisin muoto (Lehtonen ja Perttu 1999, 36, 37), jonka vuoksi ne voivat valikoitua usein tutkimuksellisen kiinnostuksen kohteeksi. Jatkotutkimusaiheeksi ehdotan kuitenkin moninaisempien parisuhdeväkivallan muotojen tarkastelua, sekä lasten altistumista niille. Tarkastelun kohteeksi voisi esimerkiksi ottaa, miten lapset tunnistavat ja/tai kokevat esimerkiksi seksuaalista, taloudellista tai digitaalista väkivaltaa vanhempiensa parisuhteessa.

Sosiaalityöntekijöiden ja muiden ilmiön parissa työskentelevien ammattilaisten tulisi ottaa huomioon omassa työskentelyssään lapsen mahdollinen altistuminen väkivallalle parisuhdeväkivallan kontekstissa. Lasten parissa työskentelevien ammattilaisten ymmärrys lapsen parisuhdeväkivallalle altistumisesta ja sen haitallisuudesta on tärkeää ilmiön tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn kannalta. Ammattilaisten tulisi tarjota keskusteluapua altistuneille lapsille. Käytännönsovellus

keskusteluavusta voisi olla esimerkiksi ammattilaisen järjestämä vertaistukiryhmä, joka olisi suunnattu vanhempien parisuhdeväkivallalle altistuneille lapsille. Väkivaltakokemusten käsitteleminen yhdessä ammattilaisen, vanhempien, tai vertaisten kanssa voi parhaimmillaan hyödyttää lasta ymmärtämään tapahtumia, sekä ennaltaehkäistä haitallisia seurauksia.

LÄHTEET

Tutkielman aineisto *-merkittynä

*Anderberg, Dan & Moroni, Gloria (2020) Exposure to intimate partner violence and children's dynamic skill accumulation: evidence from a UK longitudinal study. Oxford Review of Economic Policy 36(4), 783–815.

Bardy, Marjatta (2009) Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 17–51.

Barn som bevittnar brott 2020/21:170.

Bildjuschkin, Katariina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto (Työpaperi 1/2020). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf . Viitattu 14.2.2022.

Edleson, Jeffrey (1999) Children's Witnessing of Adult Domestic Violence. Minnesota: University of Minnesota.

Ellonen, Noora & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha (2007) Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008) Lasten ja nuoren väkivaltakokemukset. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

*Ellonen, Noora & Piispa, Minna & Peltonen, Kirsi & Oranen, Mikko (2013) Exposure to parental violence and outcomes of child psychosocial adjustment. Violence and victims 28(1), 3–15.

Forsberg, Hannele (2002) Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika -projektista. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

FRA (2014) Violence against women: an EU-wide survey. Results at glance. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf . Viitattu 10.4.2022.

*Galano, Maria & Grogan-Kaylor, Andrew & Clark, Hannah & Stein, Sara & Graham-Bermann, Sandra (2021) Examining the 8-year trajectory of posttraumatic stress symptoms in children exposed to intimate partner violence. Journal of interpersonal violence 36(15–16), 8454 –8481.

*Gartland, Deirdre & Conway, Laura & Giallo, Rebecca & Mensah, Fiona & Fallon, Cook & Hegarty, Kelsey & Nichols, Jan & Reilly, Sheena & Hiscock, Harriet & Sciberr, Emma & Brown, Stephanie (2021) Intimate partner violence and child outcomes at age 10: A pregnancy cohort. Archives of disease in childhood 106(11), 1066–1074.

*Goldblatt, Hadass & Eisikovits, Zvi (2005) Role taking of youths in a family context: Adolescents exposed to interparental violence. American Journal of orthopsychiatry 75(4), 644–657.

Grevio (2019) Baseline Evaluation Report Finland. https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d . Viitattu 17.3.2022.

Grip, Karin & Almqvist, Kjestin & Axberg, Ulf & Broberg, Anders (2014) Perceived quality of life and health complaints in children exposed to intimate partner violence. Journal of Family Violence 29(*6), 681–692.

Hakalehto-Wainio, Suvianna (2013) Lasten oikeudet lapsen oikeuksien sopimuksessa. Teoksessa Timo Koivurova & Elina Pirjatanniemi (toim.) Ihmisoikeuksien käsikirja. Tietosanoma, 133–164.

Hallituksen esitys (78/2010) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 21 luvun 16 §:n muuttamisesta.

Hammarberg, Thomas (1990) The UN convention on the rights of the child and how to make it work. Human rights quarterly 12(1), 97–105.

Hearn, Jeffrey (1998) The violences of men. How men talk about and how agencies respond to men's violence to women. SAGE: London, Thousand Oaks & New Delhi.

Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010) Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI%2Breport%2B66_1.pdf/e7607489-75be-31e6-9eb8-4b2bb88c9879/HEUNI%2Breport%2B66_1.pdf?t=1610020624756 . Viitattu 13.4.2022.

Herrenkohl, Todd & Sousa, Cynthia & Tajima, Emiko & Herrenkohl, Roy & Moylan, Carrie (2008) Intersection of child abuse and children's exposure to domestic violence. Trauma, violence & abuse 9(2), 84–99.

Holden, George & Geffner, Robert & Jouriles, Ernest (1998) Children exposed to marital violence. Theory, research, and applied issues.

*Huang, Chien-Chung & Nicholson, Juliann & Lu, Shuang (2015) Children's exposure to intimate partner violence and early delinquency. Journal of family violence 30(8), 953–965.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Istanbulin sopimus 53/2015.

*Jouriles, Ernest & Rosenfield, David & McDonald, Renee & Mueller, Victoria (2013) Child involvement in interparental conflict and child adjustment problems: A longitudinal study of violent families. Journal of abnormal child psychology 42(5), 693–704.

Kallio, Tomi (2006) Laadullinen review -tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. Hallinnon tutkimus 25(2), 18–28.

Koivisto, Juha & Haverinen, Riitta (2006) Systemaattiset tutkimuskatsaukset vaikuttavuuden arvioinnin välineenä sosiaalialalla. Hallinnon tutkimus 25(3), 108–126.

Krug, Etienne (2002) World report on violence and health summary. Geneva: World Health Organization.

Kytölä, Katja (2021) Pahoinpitelystä hyvinpitelyyn. Lähisuhdeväkivalta ja siitä selviytyminen. Tallinna: Basam Books.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.

*Lamers-Winkelman, Francien & Schipper, Clasien & Oosterman, Mirjam (2012) Children's physical health complaints after exposure to intimate partner violence. British journal of health psychology 17(4), 771–784.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lehtonen, Anja & Perttu, Sinikka (1999) Naisiin kohdistuva väkivalta. Kirjayhtymä, Helsinki.

*Levendosky, Alytia & Bogat, Anne & Martinez-Torteya, Cecilia (2013) PTSD symptoms in young children exposed to intimate partner violence. Violence against women 19(2), 187–201.

*Liu, Weiwei & Mumford, Elizabeth & Taylor, Bruce (2017) The relationship between parents' intimate partner victimization and youths' adolescent relationship abuse. Journal of youth and adolescence, 47(2), 321–333.

McGee, Caroline (2000) Childhood experiences of domestic violence. London: Jessica Kingsley Publishers.

Minkkinen, Jaana (2015) Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitatis Tamperensis 2063.

Nyqvist, Leo (2008) Seksuaalinen väkivalta parisuhteissa. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 129–162

*Moylan, Carrie & Herrenkohl, Todd & Sousa, Cindy & Tajima, Emiko & Herrenkohl, Roy & Russo, Jean (2010) The effects of child abuse and exposure to domestic violence on adolescent internalizing and externalizing behavior problems. Journal of family violence 25(1), 53–63.

Oranen, Mikko (2001) Elämää varjossa. Väkivallalle altistumisen vaikutuksista. Teoksessa Mikko Oranen (toim.) Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotiliiton julkaisu 30. Helsinki, 41–62.

*Peled, Einat (1998) The experience of living with violence for preadolescent children of battered women. Youth society 29(4), 395–430.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (2006) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Pösö, Tarja (2001) Aluksi. Teoksessa Mikko Oranen (toim.) Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotiliiton julkaisu 30. Helsinki, 7–10.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto (2020). Helsinki: Tilastokeskus.

Unicef (2006) Behind Closed Doors. The Impact of Domestic Violence on Children.

*Weir, Henriikka & Kaukinen, Catherine & Cameron, Alesha (2021) Diverse long-term effects of childhood exposure to intimate partner violence: Development of externalizing behaviors in males and females. Journal of interpersonal violence, 36(21–22), 12411–12435.

*Yifat Carmela (2019) The experience of "nothingness" among children exposed to interparental violence. Journal of loss and trauma, 24(5–6), 473–494.

Yleissopimus lasten oikeuksista 60/1990.

LIITTEET

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	**Poissulkukriteerit**
Vertaisarvioitu tutkimusartikkeli	Vertaisarvioimaton tutkimusartikkeli
Englanninkielinen	Muu kuin englanninkielinen
Julkaistu vuonna 1998 tai sen jälkeen	Julkaistu ennen vuotta 1998
Artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen	Artikkeli ei vastaa tutkimuskysymykseen